

ретьязя. Кінь - це перевтілений син. І зберегти ретьязь означає зберегти людське тіло сина і можливість до зворотного перевтілення сина в людину. Ох, знаючи це, купує "коня" з ретьязем і закриває шлях повернення сина до батька, тобто до попередньої форми існування. Ось чому кобилицю, яка обернулася пташкою, Іоніце (герой румунської казки "Іяна Косинзяна"[Сказки народов мира. В 10-ти т.-М., 1987-1989; Абазинские народные сказки. М., 1985] б'є вуздечкою, щоб вона знову стала кобилицею. Те ж саме в українських і російських казках означає жест потрясти вуздечкою. Це - виклик чарівного коня. Отже, маючи контакт з тілом істоти, дух якої покинув це тіло, означає оволодіти цією істотою. Тому існувало табу на такий контакт (ось чому Іван-царевич з "Казки про Івана-царевича, Жар-птицю і Сірого вовка" не мав права доторкатись до клітки, коли викрадав Жар-птицю). Порушити його - значить знищити необхідну дистанцію, бар'єр між людиною і вищими істотами, до числа яких належав і шаман.

І коли шаманізм історично зжив себе, коли "відвогніли" (М.Лукив) шаманські екстази й співучасть в них членів племені, ці табу були перенесені на стосунки людей і богів. Табуїтованим вважалось надмірне наближення до Бога, будь-яка фамільярність щодо нього. Все це могло привести до гніву Бога. І в багатьох казках саме в цьому вбачалась причина відходу Бога від людей.

Ця парадигма має, як вже сказано вище, величезне значення для пізнання особливостей міфологічної свідомості і формування свідомості релігійної. Вона також дає ключ до розуміння шляхів виникнення моральної свідомості, бо через неї ми бачимо перші форми вияву феномену каяття.

НА ДОПОМОГУ ВИКЛАДАЧЕВІ РЕЛІГІЄЗНАВСТВА

*М.Шмігельський** (м. Львів)

РЕЛІГІЙНІ РУХИ НА ВЕБ-САЙТАХ

Інтернет є всесвітнім об'єднанням взаємопов'язаних комп'ютерних мереж. Доступ до нього постає насамперед як доступ до великого обсягу інформації. Цікавою є база даних новітніх релігійних течій, яка є в мережі Інтернет, як власних веб-сторінок новітніх релігійних течій, так і інформації про них з веб-сторінок інших джерел. Особливо цікава інформація саме про ті новітні релігійні течії, які діють в Україні.

Тут цікавими і змістовними виявились сайти неоязичників. Зауважимо, що мають свої веб-сторінки як українські рідновіри, так і російськомовні неоязичники.

Громада української рідної віри "Православ'я" має свій сайт за адресою: <http://www.svaroh.alfacom.net/> На цьому сайті відвідувачі можуть познайомитися з різноманітними темами, які пов'язані з основами язичницького віровчення, обрядовою практикою громад Рідної Віри в сучасній Україні, розповідається про храми і святині Рідної Віри (минуле і сьогодення), мистецькі і культові твори українців, писанки, вишивки, обереги, постаті Богів, живопис, графіка, поезія, новини з життя язичників різних країн. Є тут праці і проблемні статті Галини Лозко (керівника громади), Володимира Шаяна, листування М.Скрипника. Крім цього тут є фотовиставка "українські красуні", що містить фотографії дівчат в українських народних костюмах.

Російськомовні язичники також пропагують свої ідеї зі своїх веб-сайтів. Так веб-сторінку, яку має "Община Родолюбие", можна знайти за адресою: <http://www.trava.newmail.ru>

Мають в Інтернеті свою сторінку і послідовники Порфирія

* Шмігельський М.В.- аспірант кафедри теорії та історії культури філософського факультету Львівського Національного університету імені Івана Франка.

Іванова. Розміщена вона за адресою: <http://users.portal.ru/~wdetka> Цей сайт адресований не тільки тим, хто вже став послідовником вчення Порфирія Корнійовича Іванова, але і всім тим, хто хоче знайти своєю здоров'я, внутрішню рівновагу і гармонію з навколишнім світом. "Я для того й народився, щоб завоювати в Природі життя, щоб люди свій потік змінили і перестали вмирати". Цим висловлюванням П.Іванова відкривається перша сторінка сайту. Тут можна знайти його біографію, виклад його системи "Детка", а також інформацію про семінари і конференції, присвячені Вчителю. На сайті також є фото і аудіоматеріали.

Неоорієнталістські рухи приємно вражають. Особливо "Міжнародне Товариство свідомості Крішни", яке на своєму сайті відкрило українську сторінку. Її можна знайти за адресою: <http://www.iskcon.net/ukraine/> Інформація про Товариство свідомості Крішни подається українською та російською мовами. На офіційній сторінці Товариства міститься різноманітна інформація про його діяльність, подані останні інформаційні бюлетені, вайшнавський календар з головними традиційними святами (щоправда він ще за 2000 р.), дається огляд книг засновника руху Харе Крішна Шрілі Прабгупади. Тут є доповідь "Веди і Україна" та інші матеріали про зв'язок релігійних основ Руху Харе Крішна й української духовності. Сторінка розташована за адресою: <http://www.iskcon.net/ukraine/iskcon/krishna.html> Цікава інформація про різні аспекти ведичної філософії: закон карми, реінкарнацію, йогу та багато іншого, знаходиться за адресою: <http://www.iskcon.net/ukraine/main1.html> Пропагують крішнаїти свій світогляд і на сторінках за іншими адресами.

Так досить популярною є сторінка з ведичної кулінарії "Їжа для душі та для тіла", яка містить інформацію про деякі аспекти цієї давньої кухні: поради аюр-веди, погляд ведичних писань щодо вживання їжі, матеріали про цілющі властивості індійських спецій, а також рецепти різноманітних вегетаріанських страв, яких налічується тут декілька сотень. Зокрема, особливий інтерес викликає стаття, в якій розглядається харчування через призму причинно-наслідкового закону (закону карми). Вона розташована вже за адресою: <http://vegan.newmail.ru/>

Останнім часом на популярному сервері електронних розсилок з'явилося декілька розсилок з ведичної тематики. Серед них, зокрема, "Ведична колекція", в якій містяться цікаві історії, статті з вайшнавської філософії та релігії, новини сайтів Товариства свідомості Крішни (її регулярно отримують близько тисячі осіб). Інша

розсилка присвячена ведичній кулінарії. В ній щотижня пропонуються нові рецепти та матеріали про здорове харчування та здоровий спосіб життя. Підписатися на ці розсилки можна за адресою: <http://yadu.chat.ru/>

Популярною є сторінка Аюрведи: <http://www.cea.ru/~subal> Сторінку підтримує лікар аюрведичної медицини Субал Дас. Тут можна дізнатися, як поліпшити здоров'я за допомогою древніх систем Індії. За бажанням можна пройти курс лікування в Індії. Є прайс-лист на аюрведичні ліки, приготовлені за стародавніми рецептами, призначені для ефективного лікування багатьох хронічних захворювань.

Майже всі регіональні центри українського відділення Товариства також мають свої електронні поштові адреси. За їхньою допомогою вони обмінюються інформацією як між собою, так і з усіма зацікавленими у вченні засновника "руху Харе Крішна" - Шрілі Прабгупади.

Організація "Місія Чайтані" або "Інститут знання власної сутності" не має своєї веб-сторінки в українській частині мережі. Електронну адресу (e-mail) має тільки Львівський центр. Наявна веб-сторінка центрального представництва "Місія Чайтані" знаходиться в Каліфорнії (США). Вона відповідно розташована на американському сервері за адресою: www.haribol.org і не є популярною в українського користувача Мережі. На неї майже неможливо потрапити в силу різних причин. Ті ж, хто все ж таки потрапить на неї, зможе отримати значну інформацію про "Місію Чайтані", Інститут знання власної сутності і її діяльність. За адресою www.haribol.org/contacts.htm можна знайти адреси всіх центрів "Місії Чайтані" у світі [Харибол новости.- 1998.- №2.- С. 19].

Церква Об'єднання має свій веб-сайт за адресою <http://www.unification.net> Веб-сайт цієї новітньої релігійної течії розповідає про свою релігійну організацію, засновника цього руху Сан Мен Муна та його сім'ю. На сторінках "Вступ до вчення" можна прочитати про основні принципи і догми, які має ця течія, дізнатися про проголошення нею приходу Месії, про те, що таке "Божий принцип" і "принцип об'єднання". Ця організація веде широку міжнародну діяльність, про яку є окремий розділ сайту з аналогічною назвою. На сервері є гіперлінки інших релігійних джерел в Мережі.

Всі хто цікавляться ідеями Гурджієва і Успенського можуть відвідати веб-сайт [Gurdjieff Ouspensky Centres™](http://www.apollo.org) за адресою: www.apollo.org

Велике Біле Братство пропагує свої ідеї в Інтернеті на сайті, що знаходиться за адресою : www.usmalos.com Тут можна прочитати

різноманітні статті ідеологів "Білого Братства".

"Духовний Web" так називається сайт за адресою: <http://www.spiritweb.org/> Тут можна отримати інформацію про потойбічні голоси, альтернативну медицину, НЛЮ, астрологію й інші явища, що знаходяться за межами раціонального. На ньому можна ознайомитись з філософією руху New Age. На даному сайті, за адресою: <http://www.spiritweb.org/Spirit/Theosophy/Overview.html>, можна отримати інформацію про теософію.

Щоб дізнатись більше про Універсалістсько-унітаристську церкву, достатньо заглянути на її сайт: <http://uua.org/>

Про релігійну організацію Еккенкеризм та її віровчення можна дізнатися на сайті <http://www.eckankar.org/> Основа духовності еккенкеризма - вчення про наближення до Бога через видіння і розширення свідомості. Даний веб-сайт розповідає про філософію еккенкеризму, містить також матеріал для вправ з просвітлення і розширення свідомості.

Новий сервер "Вільна зона" (<http://www.freezone.org/>) містить багато інформації про релігійні рухи. Тут, зокрема, можна знайти на сторінці "сектор 9" інформацію про відомих сайєнтологів, діанектику. Книга капітана Біла Робертсона розповідає про маловідомі факти, що відображають приховані джерела цього напрямку, підносячи його як послання з космосу від вищих розумних істот. Міститься безліч історичних даних і маловідомих епізодів як з життя Рона Хаббарда, так і його соратників. Все це на сторінці за адресою www.freezone.org/R_s9_toc.htm Офіційний веб-сайт сайєнтологів знаходиться в Інтернеті за адресою: <http://www.scientology.org/>

Сторінок на веб-сайтах, де висвітлюється негативне ставлення до сайєнтологів дуже багато. Одна з них розміщується за адресою: <http://www.cybercom.net/~rnewman/scientology/home.html>

Росія, звичайно, "переплюнула" Хаббарда і створила свою науку "еніологію". Ця наука, як інформує її сайт, "покликана вивчати непізнані феномени, процеси, закономірності енергетичного та інформаційного взаємовпливу і речовинного круговороту в природі й суспільстві, в тому числі й людини". Відповідно викладають її в "Академії енергоінформаційних наук" організацію, яка "є науковою установою, що здійснює фундаментальні і прикладні дослідження, підготовку і атестацію наукових кадрів у сфері еніології науки, що досліджує закономірності енергетичної і інформаційної взаємодії в природі і суспільстві, базуючись на методах космобіоритмології, астрології, уфології, біолокації, психофізики, психотроніки, трансперсональної психології та інших наук". Більш докладну

інформацію про розробки і методики, що пропонуються фахівцями академії, можна отримати на сторінках серверу за адресою: <http://www.acupuncture.ru>

Організація, яка є подібною за духом і ідеями до вищезазначеної має назву "школа "ДЭИР" або "школа Дальнейшего Энерго Информационного Развития". Центральний офіс цієї організації знаходиться в Санкт-Петербурзі, а її філіали є не тільки в Росії, а й у багатьох містах України. Новий погляд на карму, на те як виликуватись від різних хвороб, як розвинути власні духовні сили, створювати егрегори – духовних істот, які можуть допомагати людині в житті, пропонує дана школа. Більше про неї можна дізнатись з її веб-сторінки за адресою: www.deir.org На цьому сайті можна дізнатись і про провідних вчителів цієї школи.

Сервер центра астрологічних досліджень (<http://www.astrolog.ru>), розповідає як про сам центр, заснований в 1991 році, так і про Вищу школу класичної астрології (ВШКА), підготовку в якій проходять більше двох тисяч студентів з Росії і ближнього зарубіжжя. На цих сторінках можна ознайомитися з навчальним планом ВШКА, програмами спецкурсів і факультативними матеріалами, з інформацією про минулі семінари і конференції. Крім того, тут можна заповнити анкету абітурієнта і отримати вичерпну інформацію про заочне відділення.

Реріхівці завжди попереду у впровадженні "духовних, езотеричних вчень". Надто оригінальною є та пропаганда, яку проводить саратовське "Товариство "Живої етики". Для пропаганди своїх ідей вони долучились до створення "Російського астрологічного серверу". Основною метою саратовського співтовариства астрологів є впровадження в практику методів наукової астрології і пропаганда філософських і наукових положень Вчення Живої Етики з метою поліпшення моралі, здоров'я, інтелекту і здібностей людини. На сторінках регіонального астрологічного товариства Саратова є такі розділи, як "Домашній астропсихолог", "Нумерологія", "Факти історії очима астрологів" і інші, не менш цікаві і значні рубрики на сайті <http://www.astrolog.ru> Реріхівське товариство має свої сторінки і на інших сайтах, але найповнішим напевно є сайт "Шамбала-Клуб" за адресою: www.shambalacub.net

Завдяки сторінці "Звездочет" можна отримати уявлення про те, що таке астропсихологія. Крім цього, можна побачити свій гороскоп і подивитись місячний календар на поточний місяць. Є посилання на сторінки Центру астрологічних досліджень, видавництва цього центру, освітні заклади - "Высшая школа классической астрологии", і

"центра практической астропсихологии "Диада", а також клубу симпатиків астрології. Все це за адресою: <http://www.enjoy.ru/astrology>

На тих хто цікавиться питання самопізнання, самоудосконалення і людського спілкування, розраховано вчення "Sun Way" і його сервер <http://www.sunway-centre.com> Сервер знайомить з центром "Сонячний шлях" і його керівником М. Щелконогим, клубом і альманахом, що випускається цією організацією. Головним завданням центру є поширення філософсько-етичного (так в оригіналі!) вчення "Сонячний шлях". На сторінках сайту є також програма вступного курсу лекцій.

Мають свій сайт сатаністи ([www.house of satan.com](http://www.house_of_satan.com)). Інформація тут є безкоштовною. Але "Біблія Сатани" в них є комерційним продуктом, який вони продають. Її можна роздрукувати за 5 доларів, або вам пришлють CD за 10 доларів. Проте, безкоштовно, по-російськи, її можна отримати з сайту "Иркутский экспрес" (його адреса: <http://www.express.irk.ru>).

До речі, на ньому можна зустріти і іншу релігійну літературу і інформацію про релігійні рухи. Зокрема, про "Иркутський буддистський центр". Так, на сторінці <http://www.express.irk.ru:8100/relig/kagyru/index.htm> розповідається про буддизм, але більшою мірою мова йде про течію Карма Кагью Алмазний шлях буддизму (Ваджраяни) В розділі "Календарь буддийских радостей" розповідається, коли святкують тибетський новий рік (Лосар). На сайті розміщено словник буддійської термінології, розклад учителів Карма Кагью і Лами Оле Нідала, медитації Карма Кагью, список центрів Карма Кагью в Росії, Україні, а також у світі.

Якщо говорити про російські сервери, то варто зупинитись на каталозі "List.ru Непознаное: Религия" і вибрати той релігійний рух, яким цікавишся, одержати про нього з різних джерел російськомовного середовища.

Дуже цікавим і багатим на новини про релігійне життя різноманітних релігійних течій є мультирелігійний сайт "Общество, религия, культура" за веб-адресою: <http://www.ork.ru>

Корисними є веб-сторінки на сайті <http://www.deol.ru/inform/inform/relig.htm> Тут є повна інформація про московські релігійні організації різних течій. На них розміщені не тільки адреси і телефон цих організацій, а й основні постулати і короткі характеристики кожної з течій. Є тут інформації і про більшість новітніх релігійних рухів Москви. Це є важливим ще й тому, що Росія є одним із мостів розповсюдження новітніх релігійних течій до України.

Про новітні релігійні сайти можна дізнатись і з багатьох веб-сторінок, що належать російській православній церкві або її прихильників. В багатьох з них є інформація не тільки про свою діяльність, а й своє ставлення до різних проблем і про новітні рухи зокрема. Особливо популярною є Інтернет версія "Справочника Миссионерского отдела Московской Патриархии по современным сектам и религиозным культам". Її можна зустріти на різних сайтах. Зокрема за адресою: <http://www.geocities.com/Athenns/Cyprus/6460/sect.htm> Також варто ознайомитися і з сайтом Російської Православної церкви в "Библиотеке православного христианина "Благовещение". Крім довідника новітніх релігійних течій, на даному сайті є ще багато релігійної літератури православних священників про різноманітні релігійні рухи і відношення до них збоку православних віруючих (www.wco.ru/biblio). Загалом православних сайтів в російській мережі по відношенню до сайтів інших релігійних рухів є найбільше. І вони найбільш популярні серед відвідувачів російської мережі, які цікавляться новими релігійними рухами.

Офіційна веб-сторінка Московського патріархату - <http://www.or.ru> Тут є як інформація про життя Православної церкви, так і критичні матеріали про новітні релігійні рухи. Загалом існує кілька православних ресурсів - декілька серверів, зокрема сервер "Россия Православная" - www.orthodoxy.ru (особливої відзнаки заслуговує православна банерна мережа яка є на ньому), а також сайти епархій, окремих парафій, духовних шкіл і навіть храмів. На більшості з них є інформація про нові релігійні течії. Деякі спеціально створювались для інформування про новітні релігійні рухи відвідувачів Мережі. Таким, зокрема, є сайт диякона Кураєва. Його url адреса www.kuraev.ru

Андрій Кураєв скандально відомий своїми творами, зорієнтованими на боротьбу з новими релігійними рухами. То ж зміст його сайту не зовсім коректний за формою щодо них. До того ж інформації є не завжди правдиві. Антикультува організація "Центр имени Иренея Лионского" має свій (<http://iriney.vinchi.ru/about/index.htm>). Тут є велика інформаційна база про новітні релігійні рухи, яка постійно поновлюється, але вимагає постійного критичного осмислення, бо ж є дуже тенденційною.

На сервері Ватикану, крім інформації про Католицьку церкву, курію і Папу римського є й інша різноманітна інформація, яку можна віднайти за допомогою пошукової машини, яка на ньому працює, зокрема й інформація про новітні течії.

Фонд релігійної свободи можна знайти за адресою: www.tolerans.org На сторінках даного сайту є розповідь про найвідоміші і про найскандальніші новітні релігійні течії. Свою сторінку має і Російське відділення міжнародної Асоціації релігійної свободи <http://www.geocities.com/Athens/Acropolis/> Тут є різноманітні правові документи, що стосуються питань релігії.

Сервер "Круглий стіл" (<http://www.rondtb.msk.ru>) є сервером Всесвітньої ради церков. Це своєрідний екуменічний форум, в якому приймають участь різноманітні релігійні організації.

Можна зустріти в Інтернеті також і літературу про нові релігійні рухи. Так, вона є у віртуальній "Бібліотеці Якова Кротова" (www.krotov.org) або на сторінці "Релігія": <http://www.scil.npi.msu.su/pub/religion>, що на сервері "Института ядерной физики МГУ".

Різнманітна інформація про східні вчення є у "Віртуальній бібліотеці йоги" на сайті www.yoga.kulichki.net 2919 Про новітні релігійні течії об'єктивно і неупереджено можна дізнатись на сторінках сайту університету Вірджинії - <http://www.religiousmovements.org> Тут також є посилання на лекції про новітні релігійні течії, які можна прочитати в електронних версіях за адресою: <http://religiousmovements.lib.virginia.edu/course/lectures.htm> Крім того, тут є велика база рекомендованої бібліографії по даній проблематиці відомих західних фахівців.

Поточні новини можна знайти на сайтах інформаційних агентств, які дають і служби новин. Наприклад, з українських телевізійних каналів "1+1" чи "Інтер", адреси веб-сайтів яких є загально відомі для широкого кола користувачів.

Отже, в Інтернеті на веб-сайтах можна знайти різнобічну інформацію про діяльність новітніх релігійних течій. Це – власні сайти новітніх релігійних течій де можна ознайомитись з їхнім вченням і діяльністю, а також офіційні сайти інших церков, релігійних рухів, організацій і їх прихильників, Інтернет-сторінки як рухів "антикультового" або "проти культового" спрямування, так і сторінки рухів "релігійної свободи".

IV

ШАНА ЮВІЛЯРАМ

СЛАВНИЙ ЮВІЛЕЙ ПРОФЕСОРА МИКОЛИ ЗАКОВИЧА

Своє сьмидесятиріччя Микола Михайлович зустрів в стані активної праці на ниві релігієзнавчої освіти і науки. Роки ніскільки не применшили той запал, з яким він протягом всього свого життя віддавався улюбленій роботі. М.М.Закович й нині є активним учасником багатьох наукових конференцій, регулярно видруковує наслідки своїх наукових і методичних пошуків, творчо підходить до викладання культурологічних та релігієзнавчих курсів.

З ім'ям доктора філософських наук Миколи Заковича пов'язані вагомі результати досліджень з проблем культури і соціології релігії, релігієзнавчої освіти. Він вперше теоретично обґрунтував необхідність виділення й всебічного дослідження святково-обрядової сфери культури народу, встановив закономірну залежність звичаїв, свят і обрядів від типу соціальних відносин, провів їх наукову класифікацію, розкрив особливості їх впливу на формування національної самосвідомості. Науковець досліджував проблеми соціології релігії, вивчав особливості функціонування й еволюції релігійної свідомості віруючих за умов сучасного науково-технічного прогресу. Працюючи з 1983 року завідувачим кафедрою культурології Педагогічного інституту (тепер – педуніверситет ім. М.Драгоманова), Микола Михайлович звернув увагу на дослідження специфіки релігієзнавчої освіти і виховання, підготовку підручників з релігієзнавства для студентів педагогічної освіти. Його перу належить більше ста наукових праць. Під його керівництвом наукові звання здобуло понад 25 науковців.

До свого сьмидесятиріччя М.М.Закович йшов складною життєвою дорогою. Втрата батька в роки війни поклала на його дитячі плечі всю домашню господарку. Середню освіту юнак здобув, знаходячись в дитячому будинку. В 1955 році він отримав диплом про кваліфікацію фізика і математика в Станіславському педінституті. Далі – праця в школі, навчання в аспірантурі, захист кандидатської, а з часом і докторської дисертацій, лекторська і наукова робота. Микола